

Jolanta A. Daszyńska

Uniwersytet Łódzki

 <https://orcid.org/0000-0001-9108-1296>

Wojna, miłość i małżeństwo John Marshall i jego najdroższa Polly

Rodzina przyszłej żony

Moja najdroższa Polly (My dearest Polly) – tak zwracał się John Marshall do swojej ukochanej żony. Była nią Mary Willis Ambler. Urodziła się najprawdopodobniej 18 marca 1766 r. w Yorktown w kolonialnej Wirginii¹. To druga z pięciu² córek Rebeki (Rebecca) Burwell³, będącej młodzieńczą miłością Thomasa Jeffersona⁴, i Jacquelina Amblera⁵. To jednak Jacquelin, a nie Thomas skradł jej

1 Inne dane podają też, że Mary urodziła się 17 marca: <https://www.geni.com/people/Mary-Marshall/6000000003858244355> (dostęp: 23 V 2021).

2 W biogramie Jacquelina Amblera podane jest, że w związku z Rebeką Burwell, którą poślubił 24 V 1764 r., miał jednego syna i siedem córek, z których cztery dożyły wieku dorosłego. Por. <https://encyclopediavirginia.org/entries/ambler-jacquelin-1742-1798/> (dostęp: 26 III 2021).

3 Rebecca Burwell Ambler (1746–1806), znana przede wszystkim jako młodzieńcza miłość Thomasa Jeffersona, pochodziła z dobrej rodziny, wychowywała się w domu ciotki, gdyż w wieku 10 lat została sierotą. Odrzuciła oświadczenia Jeffersona, a w 1764 r. zaręczyła się z Jacquelinem Amblerem. Por. <https://www.wikitree.com/wiki/Burwell-17> (dostęp: 26 III 2021).

4 Rebecca Burwell była młodzieńczą miłością Thomasa Jeffersona. Uchodziła za piękność. W listach Jefferson nazywał ją: Campana in die, Bellinda, Adnileb czy R.B. Por. A. J. Beveridge, *The Life of John Marshall*, vol. I, Boston–New York 1929, s. 149.

5 Jacquelin Ambler (1742–1798), członek Council of State w Wirginii i skarbnik Wirginii, w czasie wojny o niepodległość służył w Virginia Navy Board i w Virginia Board of Trade. Por. <https://encyclopediavirginia.org/entries/ambler-jacquelin-1742-1798/> (dostęp: 26 III 2021).

serce. Państwo Ambler mieszkali w wielkim domu, który był określany jako dwór (*mansion*). Byli prominentną i najprawdopodobniej najbogatszą rodziną w Yorktown. Niestety, tocząca się wojna o niepodległość diametralnie zmieniła ich sytuację finansową. Zamieszkali w znacznie mniejszym domu. W kontekście przyszłego połączenia rodzin przez ślub Mary z Johnem Marshalllem należy wspomnieć, że od 1780 r. rodzinie Amblerów pomagał i chronił ją pułkownik Thomas Marshall, czyli ojciec Johna. Wynikało to z faktu, że Jacquelin Ambler jako stanowy radny (State Councilor, 1780–1782) mieszkał w Williamsburgu, a jego żona z dziećmi pozostawali nadal w Yorktown. Po przeniesieniu stolicy stanu do Richmond w 1780 r. Ambler wraz z rodziną zamieszkał w nowej stolicy⁶. Dziwnym trafem, główna siedziba rady, w której urzędował Thomas Marshall, była w pobliżu mieszkania, które wynajmowali Amblerowie. Zatem dwie rodziny od 1780 r. z uwagi na funkcje pełnione przez ojców rodów mieszkaly w Richmond i to dość blisko siebie. Jacquelin Ambler od 1782 r. aż do śmierci w 1798 r. pełnił ponadto urząd skarbnika Wirginii. Był osobą dobrze wykształconą, albowiem ukończył William and Mary College oraz College of Philadelphia.

Rodzina i dzieciństwo Johna Marshalla

John Marshall urodził się w plantatorskiej kolonii Wirginia. Przyszędł na świat w domu z bali 24 września 1755 r. w Prince William County (dzisiejszym hrabstwie Fauquier [Fauquier County]), w pobliżu miejscowości Germantown (obecnie Midland w stanie Wirginia). Jego rodzicami byli pułkownik Thomas Marshall⁷ i Mary

⁶ Kolonialna Wirginia miała kilka stolic. Pierwszą był Jamestown, a w 1699 r. została przeniesiona do Williamsburga. W 1780 r. Thomas Jefferson przeniósł ją do Richmond. Por. <http://www.virginiaplaces.org/vacities/26capitals.html> (dostęp: 26 III 2021).

⁷ Thomas Marshall (1730–1802) był politykiem w Wirginii, walczył w wojnie o niepodległość. W 1754 r. poślubił Mary Randolph Keith, przez matkę spowinowaconą z prominentną rodziną Randolphów. Por. [https://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Marshall_\(Virginia_politician,_born_1730\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Marshall_(Virginia_politician,_born_1730)) (dostęp: 26 III 2021).

Randolph Keith⁸. Pobrali się w 1754 r., a John był pierwszym spośród piętnastorga dzieci, których doczekała się ta para. Nim John skończył 10 lat, rodzina przeniosła się do doliny w górach Blue Ridge, położonej około 30 mil dalej od pierwszego domu. Nowy dom był okazalszy i świadczący o zamożności rodziny. Miał bowiem konstrukcję szkieletową, a w dodatku nie był parterowy, tylko miał wysokie piętro⁹. Ten dom, w przeciwieństwie do poprzedniego, zwanego „dziurą” (the Hollow), nosił znacznie ładniejszą nazwę. Było to „dębowe wzgórze” (the Oak Hill). John jako najstarsze dziecko przejął obowiązki opieki nad młodszym rodzeństwem. Typowo dla tych, którzy mieszkali na pograniczu, otrzymywał domową edukację. Takie wychowanie było standardem, jednakowoż w przypadku rodziny Marshallów nie do końca. Państwo Marshallowie byli ludźmi oczytanymi. Posiadali dość dużą bibliotekę, w której oprócz tak popularnej wówczas starożytnej klasyki i dzieł Szekspira znajdowały się książki Aleksandra Pope’a, no i oczywiście – jak w każdym domu – Biblia. Fakt posiadania dużej liczby książek świadczy o tym, że Marshallowie byli zamożnymi ludźmi, gdyż na pograniczu były one drogie i trudno dostępne. Jest bardzo prawdopodobne, że młody John miał również dostęp do biblioteki w posiadłości lorda Fairfaxa¹⁰.

Rodzina żyła na całkiem dobrym poziomie, gdyż Thomas był sędzią pokoju i geodetą pracującym głównie u lorda Fairfaxa. Nie tylko to było istotne. Również to, że matka pochodziła z rodziny Randolphów, wywodzących się od założyciela Wirginii Williama Randolpha. Te koligacje rodzinne prowadziły do tego,

⁸ Mary Randolph Keith (1737–1809) – córka wielkiego Jamesa Keitha i Mary Isham Randolph; z małżeństwa z Thomasem Marshalllem mieli 15 dzieci, a ich najstarszym synem był John Marshall. Por. <https://www.findagrave.com/memorial/62865610/mary-randolph-marshall> (dostęp: 26 III 2021).

⁹ Ilustracja domu, zw. „the Hollow” (dziura), w którym urodził się John Marshall, znajduje się na: <https://americansystemnow.com/a-rare-visit-to-john-marshalls-boyhood-homes/> (dostęp: 23 III 2021); informacje o nowym domu Oak Hill pochodzą zaś z: <https://www.nps.gov/nr/travel/journey/ohf.htm> (dostęp: 6 V 2021).

¹⁰ Por. A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 45–46, a także: <http://www.let.rug.nl/usa/biographies/john-marshall/> (dostęp: 23 III 2021).

że Marshallowie skolidowali z Jeffersonami, co jest o tyle ważne w przyszłości, albowiem Thomas Jefferson i John Marshall, nie bacząc na powiązania rodzinne, stali się politycznymi adwersarzami. Kuzynem Johna był też Humphrey Marshall, późniejszy senator z Kentucky. Dodatkowo Thomas był bliskim przyjacielem George'a Washingtona, z którym nawiązał kontakt jako geodeta, towarzysząc w pracy swemu ojcu. Przez trzy lata Thomas Marshall pomagał bowiem Washingtonowi przy pomiarach posiadłości Fairfaxów, którą John nabył po zakończeniu wojny o niepodległość. Matka Mary była również spokrewniona z inną wirginijską prominentną rodziną, jaką byli Lee¹¹. Dodać również należy, że Marshallowie posiadali pokaźny szmat ziemi, szacowany na 200 tys. akrów, co w przeliczeniu na hektary wynosi 80 tys.¹² Thomas zajmował wysoką pozycję w lokalnej społeczności.

Jednakże sam John Marshall nie chwali się tym w autobiografii. Pisał jedynie, że „ojciec nie posiadał dużego majątku”. Jednocześnie dodawał, że mimo iż nie miał szerszego wykształcenia, „był człowiekiem, którego los obdarzył swą łaską, a on umiał wykorzystać jego dary”¹³. Jako że ziemia była tania na pograniczu, więc co bardziej zapobiegliwi, w tym rodzina Marshallów, dokupywali coraz to większe jej połacie¹⁴.

Pisząc o narodzinach Johna, nie sposób pominąć faktu, że przyszedł on na świat w 11 tygodni po klęsce brytyjskiego generała Edwarda Braddocka¹⁵. Pogrom, jaki otrzymały wojska brytyjskie

11 Szczegółowo te układy wyjaśnia A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 9–11. Por. też Z. Lewicki, *Historia cywilizacji amerykańskiej*, t. 1 (*Era tworzenia, 1607–1789*), Warszawa 2009, s. 61.

12 Dane na podstawie: <https://www.britannica.com/biography/John-Marshall> (dostęp: 13 x 2020).

13 *An Autobiographical Sketch by John Marshall*, ed. J.S. Adams, Ann Arbor 1937, s. 3–4.

14 „Land was so cheap that riches measured by that basis of all wealth had to be counted in terms of thousands and tens of thousands of acres”. A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 20.

15 Generał Edward Braddock był uparty i porywczy, przekonany o swoich umiejętnościach. Zlekceważył ostrzeżenia i w efekcie jego oddziały „poniosły sromotną porażkę, sam generał zaś otrzymał śmiertelny postrzał”. J. Lepore, *My, naród. Nowa historia Stanów Zjednoczonych*, przekł. J. Szkułliński, Poznań 2020, s. 83–84.

w czasie wojny siedmioletniej (1756–1763), na kontynencie amerykańskim znanej jako wojna z Francuzami i Indianami (French and Indian War), zmierzające do zajęcia Fortu Duquesne nad rzeką Monongahela w dniu 9 lipca 1755 r., nie miał sobie równych. Podważył wiarę w siłę wojsk brytyjskich i ich niezwyciężoność, zachwiał więc poczuciem bezpieczeństwa kolonistów. A jednocześnie ukazał bohatera, jakim stał się młody, zaledwie dwudziestotrzyletni Washington stojący na czele Virginia Rangers, który uratował resztki oddziałów Braddocka przed całkowitym rozbięciem, a śmiertelnie ранego generała zniósł z pola bitwy¹⁶.

Czasy dorastania młodego Johna były naznaczone konfliktami kolonialnymi z metropolią, zwłaszcza po zakończeniu wojny siedmioletniej, kiedy wprowadzane zostały krzywdzące kolonistów ustawy podatkowe, począwszy od ustawy cukrowej (Sugar Act) z 1764 r., a zwłaszcza rok późniejszej ustawy stemplowej (Stamp Act). Radykalny przywódca kolonialny, Patrick Henry z Wirginii, zagrzewał do oporu przeciw tym ustawom. Jego słynna mowa „Dajcie mi wolność lub dajcie mi śmierć” („Give me liberty or give me Death”) była niemal cytowana przez całą patriotyczną część społeczeństwa kolonialnego, a nie tylko w Wirginii¹⁷. Henry’ego popierał także Thomas Marshall, który czynnie udzielał się w izbie wyższej legislatury Wirginii (House of Burgesses), jak i pełniąc urząd szeryfa w Fauquier County, zasiadając także w wielu komisjach, jak np. handlu, religii, skarg¹⁸. I właśnie na to należy również zwrócić uwagę, gdyż ojciec bardzo mocno wpłynął na kształtowanie się postawy patriotycznej i wolnościowej młodego

¹⁶ Generał Braddock zmarł w wyniku otrzymanych ran. Przed śmiercią poprosił jednak Washingtona, aby to on zajął się pogrzebem. Ignorancja Braddocka, który zbagatelizował wiele rad, w tym Benjamina Franklina, który ostrzegał go przed niebezpieczeństwem, jakie stanowią Indianie doskonale znający teren, zemściła się właśnie nad rzeką Monongahela. Więcej por. J. Lepore, *op. cit.*, s. 83 oraz: <https://www.britishbattles.com/french-indian-war/battle-of-monongahela-1755-braddocks-defeat/> (dostęp: 13 X 2020).

¹⁷ P. Henry, *Give Me Liberty, Or Give Me Death*, 23 III 1775, https://avalon.law.yale.edu/18th_century/patrick.asp (dostęp: 6 IV 2021).

¹⁸ Więcej na ten temat: A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 58.

Johna. Zatem, gdy rozpoczęła się wojna o niepodległość, decyzja o wstąpieniu do milicji kolonialnej, a następnie do Armii Kontynentalnej była jak najbardziej oczywista.

Edukacja, wojna, miłość

Mary Willis Ambler

Mary Ambler była o 11 lat młodsza od Johna. Dzieciństwo i młodość spędzała w sposób typowy dla młodych i bogatych dam z dobrze sytuowanej rodziny.

Wychowanie panien, zwłaszcza w koloniach południowych, a taką była przecież Wirginia, kładło bardzo duży nacisk na sztukę obycia i wzajemnego traktowania¹⁹. Młodzieńcom wpajano szacunek dla płci pięknej, a młodym damom sztukę prowadzenia domu. Z wielką uwagą patrzono na tradycję i wzajemny szacunek. Wybór życiowego partnera nie polegał na eksperymentowaniu i odrzucaniu kolejnych kandydatów. Raczej stosowano regułę obopólnego poszanowania i brano pod uwagę kwestie finansowe przyszłych małżonków. Spotkanie i poznanie, jeżeli tylko obie strony były do siebie życzliwie i emocjonalnie nastawione, uważano za zapowiedź przyszłego związku. Dość ostre reguły *savoir vivre*'u opartego w wielkiej mierze na zasadach Biblii chroniły przede wszystkim dobre imię panien na wydaniu. Biblia pełniła wielką rolę w dziejach Ameryki. Nie tylko ją czytano, znano, wzorowano się na niej, ale przysięgano na nią, a nawet zapisywano na jej marginesach najważniejsze wydarzenia z życia, co czyniono również w rodzinie Johna²⁰.

Dziewczęta, zwłaszcza w koloniach południowych, uczono najczęściej w ich prywatnych domach. Nauczano „przedmiotów

¹⁹ Na temat umysłowości Południa, co prawda w XIX w., ale z odniesieniem do czasów wcześniejszych, por. V.L. Parrington, *Główne nurty myśli amerykańskiej, 1800–1860*, Warszawa 1970, s. 76–78.

²⁰ Por. <https://law.wm.edu/library/collections/rarebooks/marshallbible/index.php> (dostęp: 4 III 2021).

uważanych za potrzebne do ogólnej ogłady towarzyskiej – czytania, pisania, arytmetyki, szycia, muzyki i tańca”²¹. Miały pilnować spraw domowych, a unikać mieszania się do „spraw odpowiednich dla mężczyzn, których umysły są silniejsze”, jak wyraził to gubernator John Winthrop z Massachusetts²². Powodem takich poglądów była historia Ann Hopkins, żony jednego z gubernatorów Connecticut, która na skutek wysiłku umysłowego miała postradać zmysły²³.

Można powiedzieć, że zarówno w rodzinie Amblerów, jak i Marshallów przykładano dużą wagę do wychowania i nauczania dzieci. W obu tych rodzinach związki małżeńskie nader często zawierano, kierując się bardziej głosem serca niż stanem posiadania, choć jednak i to się bardzo liczyło, stanowiąc niekiedy powód do odmowy zawarcia małżeństwa. Biblia i zasady życiowe wpajane już od wczesnej młodości nie eliminowały szczerego uczucia. Wręcz przeciwnie! Czasem nawet miłość była nieodwzajemniona i potrafiła boleśnie zranić, jak chociażby Thomasa Jeffersona odrzuconego przez piękną, acz niepałającą ku niemu uczuciem Rebecę Burwell. W przypadku Johna Marshalla i jego młodzianki wybranki takiego problemu nie było. Młodzi niemal od razu się zakochali, choć nie wypowiedzieli głośno tych słów, gdyż nie mieściło się to w ówczesnych kanonach zachowania. Jednak oboje byli bardzo romantyczni i naprawdę w sobie zakochani. Świadczą o tym ofiarowane sobie wzajemnie pukle włosów (o tej historii dalej).

John Marshall

Dzieci państwa Marshallów, w tym John, tak jak i inni mieszkańcy pogranicza, były nauczane w domu. Głównie należało to do obowiązków ojca. Tak było i w tym przypadku. Od ojca John nauczył

²¹ Ch.A. i M.R. Beard, *Rozwój cywilizacji amerykańskiej*, t. 1 (*Era rolnicza*), Warszawa 1961, s. 169.

²² Cyt. za: *ibidem*.

²³ John Winthrop w 1645 r. pisał: „gdyby zajmowała się domem i sprawami, które należą do kobiet, a nie robiła wszystko, by wtrącać się w sprawy właściwe mężczyznom, których umysły są silniejsze, cieszyłaby się dobrym zdrowiem”. Cyt. za: Z. Lewicki, *op. cit.*, s. 283.

się przede wszystkim czytać, pisać i liczyć. Prowadził z nim wiele rozmów, które wspominał bardzo pozytywnie, pisząc, że ojciec był „moim jedynym inteligentnym towarzyszem; był zarówno czujnym ojcem, jak i oddanym nauczającym przyjacielem”²⁴. Młody John czytał to, co było w domowej bibliotece, a następnie poszerzał zakres lektur, chociażby korzystając z uprzejmości lorda Fairfafa. W koloniach południowych, a zwłaszcza na tzw. pograniczu (*frontier*) zatrudniano też domowych nauczycieli, którzy najczęściej zamieszkiwali w domu pracodawców. Tak było i w przypadku edukacji dzieci państwa Marshallów. W 1767 r. młody szkocki pastor, James Thompson, zamieszkał na próbę w ich domu²⁵. Na jego naukach zakończył się pierwszy etap edukacji. Dalsza jej część miała już bardziej formalny charakter. Można powiedzieć, że dzieciństwo skończyło się, gdy John w wieku 14 lat został zapisany na naukę do akademii w hrabstwie Westmoreland, odległej o 100 mil od domu. Nauka miała trwać rok. Wybranim nauczycielem został wielbny Archibald Campbell. W tym samym czasie w koloniach brytyjskich w Ameryce zostały wydane *Komentarze* Williama Blackstone’a. Thomas Marshall natychmiast je kupił, przede wszystkim aby John mógł się z nimi zapoznać. Nauka prowadzona przez Campbella i lektura dzieła Blackstone’a stanowiły drugi etap edukacji młodego Johna Marshalla, którego ojciec ukierunkowywał do zawodu prawnika.

Trzeci, najwyższy etap nastąpił w czasie trwania wojny o niepodległość. W 1780 r. John, mając przerwę w służbie w Armii Kontynentalnej, uczęszczał na sześciotygodniowe wykłady w William and Mary College, jednej z najstarszej uczelni w kolonialnej Ameryce²⁶. Jak wspominał w autobiografii, „część oddziałów wirgińskich zostało rozwiązanych na skutek wygaśnięcia terminu umowy dotyczącej powołania, więc oficerowie rozkazali im na powrót do domów na zimę z roku 1779 na 1780”²⁷. W ten sposób

²⁴ J. Marshall, *Autobiography*, [w:] *John Marshall*, ed. S.I. Kutler, New York 1972, s. 1.

²⁵ A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 53.

²⁶ Pierwszy był Harvard, założony w 1636 r. w Massachusetts, drugi to William and Mary, założony w 1693 r. w Wirginii. Por. Ch.A. i M.R. Beard, *op. cit.*, s. 159.

²⁷ *An Autobiographical Sketch...*, s. 6.

również John Marshall powrócił do domu i wykorzystał ten czas na naukę. Jak napisał w autobiografii, uczył się „prawa uczęszczając na kursy prowadzone przez Pana Wythe’a i naukę filozofii naturalnej prowadzonej przez Pana Madisona, ówczesnego Prezydenta William i Mary College”²⁸. Trzeba przyznać, że kurs prawa w tej znanej z tradycji uczelni w warunkach toczącej się wojny o niepodległość był nadzwyczaj przyspieszony, gdyż już 28 sierpnia 1780 r. Marshall otrzymał licencję prawniczą (pewną ciekawostką w kontekście późniejszego antagonizmu jest to, że licencję podpisał ówczesny gubernator stanu, którym był Thomas Jefferson). Uczelnia świeciła pustkami, nie było studentów, a zajęcia prowadziło pięciu profesorów²⁹. Zmienił się również sposób opłat. Przed wojną o niepodległość chesne wynosiło 15 funtów rocznie, w czasie wojny wysoko wzrosło, a ponadto mogło być wypłacane w towarze, np. tytoniu³⁰. W rok po zaliczeniu przez Johna Marshalla kursu z prawa i filozofii William and Mary College został zamknięty. Zarówno studenci, jak i profesorowie byli wcielani do Armii Kontynentalnej³¹. Marshall zaś został przyjęty do wirginijskiej palestry. Warto wspomnieć, że półroczna nauka na uczelni zaowocowała ponadto wejściem w kręgi masonerii. W dniu 18 maja 1780 r. został on bowiem przyjęty do masonskiego towarzystwa o nazwie Phi Beta Kappa Society³².

²⁸ *Ibidem*. Oczywiście wspomniani nauczyciele to James Madison (1751–1836), Ojciec Założyciel i twórca Konstytucji amerykańskiej, a także prezydent Stanów Zjednoczonych, Mr. Wythe to zaś George Wythe (1726–1806), amerykański prawnik i polityk, uznany również za jednego z Ojców Założycieli. Por. <https://law.wm.edu/firstandforemost/george-wythe.php>; <https://www.britannica.com/biography/James-Madison> (dostęp: 17 III 2021).

²⁹ A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 155.

³⁰ W 1780 r. koszt opłat dla dwóch profesorów wynosił 4 tys. (w przeliczeniu na dolary) wypłacane w tytoniu. W 1787 r. całkowity koszt chesnego wynosił 150–170 dolarów. Roczna pensja profesorska to 400 dolarów, a przewodniczącego (*president*) 600 dolarów. Dane za: A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 155–156.

³¹ Na początku wojny zostało wcielonych 30 studentów i trzech profesorów. Dane na podstawie: *History of William and Mary College*, Baltimore 1870, s. 45, za: A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 155.

³² Zachował się wpis Phi Beta Kappa Society dotyczący przyjęcia Johna Marshalla do tego stowarzyszenia: „At a meeting of the Society the 18 May, 1780,

Powróćmy jednak do początku rewolucji amerykańskiej, która przerodziła się w wojnę o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki, i prześledźmy losy Johna Marshalla. Otóż latem 1775 r. po bitwach pod Lexington i Concord, czyli w pierwszym roku wojny o niepodległość, młody (niespełna dwudziestoletni) John zgłosił się wraz z ojcem na ochotnika do wojska. Został mianowany porucznikiem minutemenów³³ (*first lieutenant in a company of minute men*) w 3. Pułku Wirginii. Pierwsze starcie z brytyjskimi siłami dowodzonymi przez lorda Dunmore'a (John Murray, czwarty hrabia Dunmore³⁴), znanego z pokonania plemienia Shawnee, miało miejsce w Wirginii, w hrabstwie Norfolk, przy Wielkim Moście (Great Bridge, obecnie Chesapeake, Wirginia). Wspomina o tym Marshall w autobiografii, acz bardzo lakonicznie. Tymczasem była to bitwa, która rozegrała się 9 grudnia 1775 r. między oddziałami lokalnej milicji a wojskami brytyjskimi wzmocnionymi siłami lojalistycznej milicji kolonialnej. Siły rewolucjonistów składały się z 861 piechurów i milicjantów, przeciwnik zaś dysponował 409 żołnierzami piechoty, grenadierami, marynarzami i – co ważniejsze – dwoma działami. Mimo to bitwa zakończyła się sukcesem kolonialnych patriotów. Odnotowano po ich stronie jednego rannego, Brytyjczycy zaś oszacowali straty własne na 62–102 zabitych i rannych, jeżeli chodzi o wojsko, nie jest zaś znana liczba rannych bądź zabitych w odniesieniu do wspomagających wojsko lojalistów³⁵. Bitwa jest ważna z uwagi na to, że Norfolk jako siedziba lojalistów straciła na znaczeniu.

Wojna trwała nadal, a w lipcu 1776 r. Marshall został mianowany porucznikiem 11. Regimentu Wirginii (*first lieutenant*) wchodzącego

Capt. John Marshall being recommended as a gentleman who would make a worthy member of this Society was balloted for & received". Cyt. za: A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 158.

³³ Sam Marshall wspominał tak: „in September 1775, I entered into a service as a subaltern”. *Autobiography of John Marshall*, [w:] J.E. Oster, *The Political and Economic Doctrines of John Marshall*, New York 1967, s. 197 (reprint z 1914 r.).

³⁴ John Murray, 4th earl of Dunmore (1730–1809), ostatni gubernator kolonialnej Wirginii, od 1770 r. gubernator stanu Nowy Jork. Por. <https://www.britannica.com/biography/John-Murray-4th-Earl-of-Dunmore> (dostęp: 17 III 2021).

³⁵ Bitwa jest opisana i udokumentowana mapami: https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Great_Bridge (dostęp: 17 III 2021).

w skład Armii Kontynentalnej. Zimą spędził na północy, brał udział w bitwach pod Brandywine, Germantown i Monmouth³⁶. W autobiografii nie wspomniał, że służył pod dowództwem Washingtona, a surową zimą 1777/1778 r. spędził w Valley Forge z nim i jego wojskiem, ani tego, że w lipcu 1778 r. został kapitanem Armii Kontynentalnej. Już jako świeżo upieczony prawnik w październiku 1780 r. powrócił do armii i walczył aż do końca inwazji na Wirginię przeprowadzonej przez amerykańskiego zdrajcę Benedicta Arnolda w dniach 1–19 stycznia 1781 r. Zakończyła się ona brytyjskim zwycięstwem, wielkim zniszczeniem Richmondu, który jeszcze przed bitwą, decyzją gubernatora Jeffersona, został stolicą stanu Wirginia (dotychczas był nią Williamsburg, ale z uwagi na zagrożenie wojenne została ona przeniesiona do Richmond), i nieustaloną liczbą rannych oraz zabitych po obu stronach³⁷. Warto odnotować, że ówczesny gubernator stanu Wirginia Thomas Jefferson prowadził dziennik z tych wydarzeń, opisując te walki, choć jego zachowanie nie licowało z powagą urzędu³⁸. O tym Jefferson już nie wspomniał, ale znany jest epizod jego ucieczki z najcenniejszymi rzeczami i rozkazem dla niewolników, aby zakopali przedmioty mogące zostać zrabowane³⁹. Po tej inwazji, w lutym, jak wspominał w autobiografii Marshall: „pozostawałem w armii do 1781 r., ale z uwagi na nadmiar oficerów i brak rozkazów zrezygnowałem”. I zaraz w następnym zdaniu napisał: „zapałałem silnym uczuciem wobec młodej damy, którą następnie poślubiłem”⁴⁰.

³⁶ W tak lakoniczny sposób wspominał o tych bitwach w autobiografii: *An Autobiographical Sketch...*, s. 5–6.

³⁷ Bardzo dokładny opis znajdziemy w artykule: F.R. Lassiter, *Arnold's Invasion of Virginia*, „The Sewanee Review” 1901, vol. IX, No. 1, s. 78–93.

³⁸ T. Jefferson, *Diary of Arnold's Invasion and Notes on Subsequent Events in 1781*, 31 XII 1780 – 11 I 1781. Por. <https://founders.archives.gov/documents/Jefferson/01-04-02-0323-0002> (dostęp: 17 III 2021).

³⁹ Wiadomości te są raczej podawane w biografii Marshalla, gdyż kompromitowałyby Jeffersona. Opisuje to A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 127–130, 142–145. Por. <http://www.let.rug.nl/usa/biographies/john-marshall/> (dostęp: 23 III 2021).

⁴⁰ Z uwagi na lakoniczność przekazu przytoczę to zdanie w oryginale: „I had formed a strong attachment to the young lady whom I afterwards married”. *An Autobiographical Sketch...*, s. 6.

W rzeczywistości odbyło się to dopiero po dwóch latach, bo w styczniu 1783 r., a Marshall, oprócz tego, że był już prawnikiem, od roku piastował dwie ważne funkcje publiczne. Wiosną 1782 r. został wybrany z hrabstwa Fauquier do legislatury Wirginii (Virginia House of Delegates), a jesienią do rady wykonawczej tego stanu (Executive Council)⁴¹. Urzędy te były nobilitacją, a ponadto zapewniały wysoką pozycję społeczną, co było nader korzystnym argumentem do zawarcia związku małżeńskiego z panną z szanowanej i znanej rodziny. Piastowanie tych urzędów miało wpływ na zmianę miejsca zamieszkania. W 1782 r. John Marshall przeniósł się z Fauquier do stolicy stanu Wirginia, czyli do Richmond.

Spotkanie i jego konsekwencje

Ślub był uwieńczeniem poznania. Tradycja rodzinna Marshallów głosiła, że John zakochał się w Mary od pierwszego wejrzenia. Po kilku tańcach był już przekonany co do słuszności swych uczuć i poprosił ją o rękę. Jednak w rzeczywistości było nieco inaczej.

Otóż John Marshall przyjechał w odwiedziny do ojca do Yorktown. Było to po zwycięskiej dla Amerykanów walce w Powles Hook (Paulus Hook) rozegranej 19 sierpnia 1779 r., a jeszcze przed inwazją Benedicta Arnolda ze stycznia 1781 r. Z całą pewnością poznał Mary wtedy, kiedy miał przerwę w wojsku. Już wówczas gdy studiował w William and Mary College, a więc z początkiem 1780 r., panna Ambler pozostawała w jego myślach, o czym świadczą zapisy jej imienia i nazwiska na stronach książek, które czytał⁴². Zatem poznanie najprawdopodobniej nastąpiło jeszcze w 1779 r.

Wizyta Marshalla wzbudziła wielkie zainteresowanie wśród młodych panien Ambler, albowiem widziano w nim bohatera, który „walczył pod wielkim Washingtonem i który pokazał swe bohaterstwo pod Brandywine i Germantown, w Valley Forge

⁴¹ J. Marshall, *op. cit.*, s. 15.

⁴² Pojawiały się następujące zapisy: Miss Maria Ambler; Miss M. Ambler; Miss M. Ambler – J. Marshall oraz już bardziej drobnie: John Marshall, Miss Polly Am, a także łączące imiona: John, Maria. Por. A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 159–160.

i Monmouth”⁴³. Opiekujący się panią i pannami Ambler Thomas Marshall, czyli ojciec Johna, niejednokrotnie czytał im listy z frontu od syna. Świadomie czy nie, rozpałił ich wyobraźnię. Młody kapitan John Marshall z Jedenastego Regimentu Wirginii (Eleventh Virginia Regiment) był bardzo atrakcyjną partią. Był uznawany za wzór doskonałości, stanowił obiekt westchnień i rozmów na temat swojego bohaterstwa. Potwierdzenie tego faktu znajduje się w listach do siostry, które pisała najstarsza córka państwa Ambler, Eliza⁴⁴. Młode panny, pragnąc go poznać, wpadły na pomysł wydania balu⁴⁵. Zastanawiały się, która zostanie mu przedstawiona jako pierwsza. Były podekscytowane. Młodziutka, bo czternastoletnia wówczas Mary, też szykowała się do pierwszego w swym życiu balu. Obawiała się tańców, albowiem nie opanowała jeszcze tej umiejętności.

Gdy pojawił się długo oczekiwany i w opowieściach tak wyidealizowany bohater, zrobił jednak całkiem inne wrażenie. Oczekiwano przystojnego, nienagannie wyglądającego, pełnego gracji i wspaniale wystrojonego młodzieńca. Oczom oczekujących dam ukazał się chudy, mizerny i fatalnie ubrany, zmęczony człowiek. Przynotuję opis, który podaje jego biograf Albert J. Beveridge: „zobaczono wysokiego, rozczochranego, niesamowicie wychudzonego, w ubraniu niedopasowanym i wiszącym jak na wieszaku, którego manieri były niezręczne i który był bardzo nieśmiały”⁴⁶.

Panny z Yorktown były rozczarowane⁴⁷. Wśród nich także cytowana już Eliza Ambler, która opisała to bez ogródek: „Oczekiwałam

⁴³ *Ibidem*, s. 150.

⁴⁴ Elizabeth Jacquelin Carrington była przyrodną siostrą Mary Ambler, była też ekstrawertyczką w przeciwieństwie do niesamowicie nieśmiałej Mary. Por. List Elizy Carrington do jej siostry Nancy cyt. za: A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 151, a także: <https://richmondmagazine.com/news/marshall-law/> (dostęp: 22 III 2021).

⁴⁵ „A ball was [...] given [...] by certain gentlemen in compliment [...] to the Misses Amblers”, a Eliza Ambler opisywała go jako bardzo wytworny, urzędzony wręcz z przepychem: „it consisted of more Beauty and Elegance than I had ever witnessed before”. Cyt. za: A.J. Beveridge, *op. cit.*, s. 160.

⁴⁶ *Ibidem*, s. 151.

⁴⁷ Panny Ambler w początku czerwca 1780 r. przeniosły się do Richmond będącego nową stolicą stanu Wirginia, gdyż ich ojciec objął funkcję skarbnika stanu (*Treasurer of State*). Jednak na dzień lub dwa zatrzymały się w Williamsburgu (poprzednia stolica), gdzie najprawdopodobniej odbył się bal i pierwsze spotkanie Johna z Mary. Por. *ibidem*, s. 160.

Adonisa, straciłam pragnienie stania się miłą jego oczom, kiedy ujrzałam tę niezręczną postać, jego nieoszlifowane maniery i całkowite zaniedbanie”⁴⁸. Jednakże młodziutka Mary patrzyła na niego zupełnie innymi oczami. Kiedy przedstawiono jej Johna, oboje zakochali się od pierwszego wejrzenia. Tak rozpoczął się romans uwiecznony małżeństwem, choć mogło do niego nie dojść, o czym dalej.

Dodać należy, że niefortunne wrażenie, jakie zrobił na balu chudy i nieśmiały John, zostało szybko zapomniane. Dostrzeżono w nim bowiem dobrego i sympatycznego człowieka. W każdym domu był mile widziany, powszechnie go lubiano, ceniono jako wspaniałego kompana przy stole, a maniery tak skrytykowane przez najstarszą córkę Amblerów okazały się jednak dobre. Drzwi w każdym domu były przed nim otwarte. Jednak on najczęściej przesiadywał w domu Amblerów. Nawet nieprzychylna mu początkowo Eliza zaczęła traktować go jak brata.

Zachowały się zarówno wizerunki, jak i opisy obojga młodych. John był ciemnowłosym, wysokim, smukłym i przystojnym mężczyzną. Mierzył 6 stóp, czyli ponad 1,80 m. Obdarzony był burzą ciemnych i mocnych włosów, miał proporcjonalną budowę ciała. Jego oczy były czarne i przenikliwe, „promieniowały inteligencją i dobrą naturą”⁴⁹.

Mary była drobną, niezbyt wysoką, bo liczącą 5 stóp i 1 cal wzrostu, co w przeliczeniu na metry wynosi niecałe 1,60. Po hugenockiej rodzinie odziedziczyła ciemną karnację i brązowe kręcone włosy. Miała wydatny nos, łukowate brwi i wysokie kości policzkowe, a także uchodzące wówczas za ideał małe usta⁵⁰. Od pierwszego spojrzenia zauroczyła Johna. Opisał ją jako radosną, łagodną, zycziwą, poważną, dobrze nastawioną wobec ludzi, głęboko religijną⁵¹.

⁴⁸ Eliza Carrington do siostry Nancy. Cyt. za: *ibidem*, s. 152.

⁴⁹ Cyt. za: F.N. Stites, *John Marshall. Defender of the Constitution*, Boston–Toronto 1997, s. 7. Dokładny opis por. H. Binney, *An Eulogy on the Life and Character of John Marshall, Chief Justice of the Supreme Court of the United States*, Philadelphia 1835, s. 22–23.

⁵⁰ Opis za: <https://richmondmagazine.com/news/marshall-law/> (dostęp: 22 III 2021).

⁵¹ *Ibidem*.

Młody John, odwiedzając Mary, a właściwie Polly, gdyż tak ją nazywał, w jej domu opowiadał o wojnie, czytał na głos poezję, rozmawiał na temat pozycji i roli kobiet. Uważał bowiem, że kobiety są równe mężczyznom, cenił ich poglądy i doceniał rolę pełnioną w rodzinie. Były to, jak na tamte czasy, bardzo odważne opinie i spostrzeżenia, mogły jednak przypaść do gustu Polly. Prawdopodobnie jednak nie opowiadał pannom, a zwłaszcza Mary, o swoich planach życiowych dotyczących przyszłej pracy jako prawnik i politycznego zaangażowania, jakie chciał podjąć. Był to, jak się wydaje, główny powód, dla którego zwlekał z oświadczeniami. Chciał bowiem pokazać znanej i bogatej rodzinie Amblerów, że potrafi zapewnić godne życie wybrance swego serca. Cierpliwie czekał. Odwiedzał, opowiadał, tańczył z nią. Gdy Mary osiągnęła wiek 16 lat, postanowił poprosić ją o rękę. Oświadczenia odbyły się w domu Amblerów w Richmond. Propozycja małżeństwa była całkowitym zaskoczeniem dla młodziutkiej dziewczyny i została odrzucona. Panna chyba nie wykazała się dobrą orientacją w sytuacji i zrozumieniem tematu, gdyż nie powiedziała oczekiwanego słowa „tak”, lecz „nie”. Ponoć John, zaskoczony odmową, wybiegł z domu najszybciej, jak tylko mógł. Wsiadł na konia i udał się do Fauquier. Jednak Mary po chwili zdała sobie sprawę z tego, co zrobiła. Zaczęła histerycznie płakać i wysłała za nim swego kuzyna, Johna Amblera, który wręczył mu pukiel jej włosów⁵². Wydaje się, że to nie sama Mary wpadła na ten pomysł, ale raczej obiektywnie oceniający sytuację kuzyn, który kazał jej ściąć kosmyk włosów bądź nawet zrobił to sam. Na pewno Mary nie chciała stracić miłości swego życia. John zrozumiał przesłanie, a raczej dość swoiste tłumaczenie, że „nie” oznaczało „tak”, co próbował mu wyjaśnić kuzyn John. Odesłał jej swój pukiel spleciony z jej włosami, umieszczając go w złotym medalionie. Kryzys został zażegnany, a tym samym oświadczenia przyjęte. Wspomniany medalion Mary nosiła na szyi przez 49 lat małżeństwa. Istnieje

52 Por. <https://www.womenhistoryblog.com/2011/03/mary-willis-ambler-marshall.html> (dostęp: 21 III 2021).

też inna wersja, według której to sama Polly włożyła do wisiorka włosy ukochanego i swoje. Biorąc pod uwagę niezręczności w obyciu młodego Marshalla, wersja ta wydaje się całkiem prawdopodobna. Najbardziej zaś przychylam się do kolejnej, że to rodzina Mary, a najpewniej wspomniany kuzyn, podsunął jej złoty medalion, w którym umieściła splecione ze sobą kosmyki włosów⁵³.

Małżeństwo

Zgodnie z prawem obowiązującym w kolonialnej Wirginii śluby były udzielane przez gubernatora lub wyznaczonych przez niego przedstawicieli na podstawie przyznanej im licencji. W 1660 r. została ustanowiona ustawa wymagająca zobowiązania małżeńskiego. Osoby mające zawrzeć związek małżeński musiały stawić się przed urzędnikiem hrabstwa (*county clerk*) i złożyć zobowiązanie (*bond*) będące gwarancją bezpieczeństwa, że nie istnieją żadne przeszkody prawne do zawarcia małżeństwa. Urzędnik wystawiał wówczas zaświadczenie, które przedkładano osobie udzielającej ślubu. Tak było również w przypadku Johna i Mary. W dniu 1 stycznia 1783 r. w biurze urzędnika sądu okręgowego hrabstwa Henrico w Richmond (Office of the Clerk of the Henrico County Circuit Court, Richmond) stosowne oświadczenie zostało przedstawione gubernatorowi Wirginii, którym był Benjamin Harrison. Opłata w wysokości 50 funtów została przekazana na ręce gubernatora⁵⁴.

Stwierdzono, że nie ma żadnych przeszkód prawnych uniemożliwiających zawarcie „małżeństwa pomiędzy szanownym Johnem Marshallem a panną Mary Willis Ambler z parafii i hrabstwa Henrico”⁵⁵. Oświadczenie zostało podpisane przez wystawiającego je urzędnika (Adam Craig) oraz Johna Marshalla i Henry’ego Younga, który najprawdopodobniej pełnił rolę świadka pana

⁵³ <https://www.wikitree.com/wiki/Ambler-15> (dostęp: 7 III 2021).

⁵⁴ „the sum of fifty pounds, to be paid to the said Governor & his Successors for the use of the Common Wealth” – Marriage Bond, 11 1783, *The Papers of John Marshall*, vol. I, ed. H.A. Johnson, Williamsburg, Virginia 1974, s. 92.

⁵⁵ *Ibidem*, s. 93.

młodego, albowiem jego podpis widnieje również na zgodzie ojca panny młodej na poślubienie przez nią Johna⁵⁶.

Ślub odbył się 3 stycznia 1783 r. w stolicy Wirginii. Zapis tego wydarzenia widnieje w domowej Biblii Marshallów⁵⁷. Marshallowie doczekali się dziesięciorga dzieci⁵⁸. Niestety, kilkoro z nich zmarło we wczesnym dzieciństwie, a ponadto Mary dwa razy poroniła⁵⁹. Podaje się, że sześcioro z nich doczekało dorosłości: pięciu chłopców i jedna dziewczynka. Daty ich życia wskazują jednak, że dziewczynka żyła zaledwie trzy lata⁶⁰. Biblia, o której mowa, została wydrukowana w Oxfordzie w 1784 r. i najprawdopodobniej w 1797 r. zakupiona przez Johna Marshalla, gdy był ministrem we Francji. Dziś ten egzemplarz Biblii jest wykorzystywany do zaprzysięgania gubernatorów Wirginii i sędziów Sądu Najwyższego Wirginii⁶¹.

W 1790 r. państwo Marshallowie zbudowali swoją rezydencję w Richmond. W jej skład wchodził wysoki, dwupiętrowy dom,

56 „John Marshall Esqr. has my approbation for obtaining a licence to intermarry with my Daughter Mary Willis. Given under my Hand & Seal the day & Year above written” – *ibidem*.

57 Po prawej stronie Biblii był jej oryginalny tekst, a lewa strona była przeznaczona na zapiski. Por. <https://law.wm.edu/library/collections/rarebooks/marshallbible/index.php> (dostęp: 20 III 2021).

58 Byli to: William Marshall, Thomas Marshall, Rebecca Marshall, Jaquelin Ambler Marshall, Mary Ann Marshall, John James Marshall, Mary (Marshall) Harvie, John Marshall, James Keith Marshall, Charles William Marshall, Samuel Marshall i Edward Carrington Marshall. Por. <https://www.wikitree.com/wiki/Ambler-15> (dostęp: 23 III 2021). Według innych danych Marshallowie doczekali się razem dziesięciorga dzieci, z których sześcioro dożyło wieku dorosłego – <https://www.geni.com/people/Mary-Marshall/600000003858244355> (dostęp: 23 III 2021).

59 Dziećmi, które nie doczekały dorosłych lat, były: Mary Ann Marshall (24 XI 1789 – 1 VIII 1792); John James Marshall (13 II 1792 – 10 VI 1792). Dwóch kolejnych synów nie przysporzyło chwały rodzinie: John Marshall (ur. 13 I 1798) i James K. Marshall (ur. 13 II 1800); zostali usunięci karnie z Cambridge za swoje buntownicze i niemoralne zachowanie. Więcej: <https://law.wm.edu/library/collections/rarebooks/marshallbible/index.php> (dostęp: 20 III 2021); <https://genealogiapolska.pl/3/40/getperson.php?personID=I608539&tree=Shelton> (dostęp: 23 III 2021).

60 Byli to: Thomas, Jacquelin, Mary, James, Edward. Por. <https://www.wikitree.com/wiki/Ambler-15> (dostęp: 22 III 2021). Z podanych dat życia wynika, że Mary Ann żyła tylko trzy lata (1789–1792). Zatem tylko pięciu chłopców dożyło dorosłych lat.

61 Por. <https://law.wm.edu/library/collections/rarebooks/marshallbible/index.php> (dostęp: 20 III 2021).

w którym wyodrębniono także część przeznaczoną na kancelarię prawną, pralnię, kuchnię, a także zbudowano powozownię, stajnię i podjazd dla powozów. Założono też ogród. Dom zbudowany był z cegły. John i Mary mieszkali w nim do końca życia. Marshall bardzo lubił tam przebywać i robił to jak najczęściej, wracając z Waszyngtonu czy z wyjazdów do sądów okręgowych w Wirginii i Północnej Karolinie. Dom był przystosowany zarówno do wychowania rodziny, jak i do pracy. W przytulnym gabinecie, w części kancelaryjnej, Marshall przygotowywał opinie i orzeczenia sądowe, a w przestronnym salonie przyjmowani byli goście. W ogromnym pokoju stołowym mogło zasiąść nawet 30 osób. Najczęściej zapraszani na obiady byli zaprzyjaźnieni sąsiedzi mieszkający w pobliżu, w tym wielu prawników⁶². Były to typowo męskie spotkania. Kobiety nie brały w nich udziału. Te spotkania rozpoczynały się późnym popołudniem i trwały aż do późnej nocy. Posiłki były przygotowywane przez niewolników państwa Marshall, będących w zasadzie służbą domową. Służba również podawała do stołu i serwowała trunki. Wszystko odbywało się bardzo sprawnie, gdyż w posiadłości pracowało 10 niewolników (stan na 1791 r.)⁶³.

Mimo coraz częstszych i dłuższych wyjazdów z domu, spowodowanych coraz to ważniejszymi funkcjami w państwie, małżeństwo Marshallów było bardzo zgodne, a John widział w Polly najwierniejszą i jedyną towarzyszkę życia. Mimo że Polly dość szybko podupadła na zdrowiu, John troskliwie się nią opiekował. Gdy pod koniec 1831 r. była już przykuta do łóżka i umierała, bardzo cierpiał. W Wigilię Bożego Narodzenia odeszła na zawsze, przeżywszy 65 lat i trzy miesiące. Została pochowana w Richmond na cmentarzu Shockoe Hill. Po jej śmierci Marshall załamał się i nigdy już nie odzyskał radości życia.

Istnieje piękny rodzinny przekaz mówiący o tym, że Mary, czując zbliżającą się śmierć, chciała zdjąć z szyi medalion z puklami

⁶² Por. <https://www.womenhistoryblog.com/2011/03/mary-willis-ambler-marshall.html> (dostęp: 26 III 2021).

⁶³ *Ibidem*.

włosów. Była za słaba, więc John jej pomógł. Poprosiła go, aby go nosił. John nie zdjął go z szyi do końca swoich dni⁶⁴.

W pierwszą rocznicę śmierci ukochanej Polly napisał dla niej wzruszający list, znany jako „Eulogia dla Mary Marshall”. Były to słowa rozpacz i wielkiego bólu, ale oddające wielką miłość i przywiązanie: „Straciłem ją! A wraz z nią straciłem radość życia! A jednak ona nadal pozostaje towarzyszką moich pozostałych godzin – nadal zajmuje miejsce w moim sercu”⁶⁵. To przejmujące epitafium gloryfikuje Polly jako żonę, matkę, kochankę i przyjaciółkę. Napisane jest bardzo osobiście i emocjonalnie. Listy pisane do niej, gdy jeszcze żyła, były przejawem miłości i radości, a ten po śmierci stał się obrazem rozpacz po utracie tej jedynej, ukochanej kobiety. Być może nieutulony w żalu mąż w ten sposób przywracał pamięć o niej. Wspominał moment poznania, gdy Mary miała zaledwie 14 lat. Podziękował Niebiosom „za ten najwspanialszy dar, jakim go obdarzyły”⁶⁶.

Zachował się zapis wielebnego D. Stevensona, który, goszcząc w domu Marshalla, zauważył, jak ten „otwiera szufladę, wyjmuje i czyta głośno list napisany w pierwszą rocznicę śmierci jego żony, aby upamiętnić jego miłość do niej i chwalić doskonałość jej życia i charakteru”⁶⁷. Była to właśnie wspomniana eulogia. Na trzech stronach tekstu zbolęły z rozpacz Marshall wymieniał i opisywał zalety oraz cechy charakteru Polly, zdając sobie sprawę, że jej już nie ma, że stracił ją na zawsze.

W kilka lat później, idąc na cmentarz, gdzie została pochowana jego żona, zasłabł i został zabrany do lekarza. Niestety, tym razem medykom nie udało się go uratować. Poprzednia operacja usunięcia kamieni żółciowych, mimo złych rokowań powiodła się. Teraz jednak zawiodła wątroba, która nie nadawała się do leczenia. Prawdopodobnie był to skutek poważnych obrażeń odniesionych w wypadku dyliżansowym. Marshall zmarł 6 lipca 1835 r. o godz. 18.00,

⁶⁴ Por. <https://law.wm.edu/library/collections/rarebooks/marshallbible/index.php> (dostęp: 20 III 2021).

⁶⁵ J. Marshall, *Eulogy for Mary Marshall*, [w:] J.E. Oster, *op. cit.*, s. 203–205.

⁶⁶ *Ibidem*, s. 203.

⁶⁷ *Ibidem*, s. 201.

cztery lata po śmierci ukochanej żony. Legenda głosi, że dzwon Liberty Bell, obwieszczając jego śmierć, pękł. Jest to jednak tylko legenda, która nie ma potwierdzenia w faktach⁶⁸.

Kilka lat przed śmiercią, 9 kwietnia 1832 r., Marshall sporządził testament, który kilkakrotnie uzupełniał i poprawiał⁶⁹. Oprócz zapisu dotyczącego majątku, warto zwrócić uwagę na kwestię imion nadawanych w rodzinie Marshallów. Dzieci przyjmowały imiona po rodzicach i dziadkach z obu stron. Aby zachować tę tradycję, John Marshall w swojej ostatniej woli chciał, aby cały majątek przeszedł na spadkobiercę o imieniu John, a jeżeli takiego nie będzie, to na Thomasa, aby „przekazać moją miłość do ojca i oddać mu cześć”⁷⁰. Syn Johna i Mary o imionach John James zmarł jednak po napisaniu testamentu w wieku 35 lat⁷¹. Stąd zapewne kolejne uzupełnienia do tekstu pierwotnego.

Bez wątpienia największą miłością życia Johna Marshalla była jego żona. Wymownym tego świadectwem jest jego nagrobek. Został na nim umieszczony napis, zresztą jego autorstwa, w którym nie wyliczał swoich licznych zasług i funkcji. Wymienił jedną: „W związku małżeńskim z Mary Willis Ambler 3 stycznia 1783 r.”⁷². Napis nagrobny najtrafniej określa, jakim człowiekiem był wielki sędzia i Prezes Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych. Podał on jedynie imiona swoich rodziców i informację o związku małżeńskim. To wielki przykład miłości i dumy wobec rodziców i żony, a jednocześnie własnej skromności⁷³.

⁶⁸ Por. J.A. Daszyńska, *Narodziny tradycji. Symbole amerykańskiej demokracji*, Łódź 2010, s. 45.

⁶⁹ Zmiany miały miejsce: 13 VIII 1932, 29 III 1834, 3 VII 1834, 6 XI 1834 i 3 VII 1835 r. Pod każdą z nich nie tylko się podpisywał, ale i umieszczał informację, że napisał ją własnoręcznie. Por. *The Will of Chief Justice Marshall*, [w:] J.E. Oster, *op. cit.*, s. 199–201.

⁷⁰ *Ibidem*, s. 200–201.

⁷¹ Informacja taka zamieszczona jest na stronie: <https://www.geni.com/people/John-Marshall-Jr/600000003772730209> (dostęp: 30 III 2021).

⁷² Napis ten zamieszcza Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/John_Marshall (dostęp: 24 III 2021).

⁷³ John Marshall/Son of Thomas and Mary Marshall/was born September 24, 1755/Intermarried with Mary Willis Ambler/January 3, 1783/Departed this life/the 6th day of July 1835. *Ibidem*.

Bibliografia

Źródła drukowane

- Autobiography of John Marshall*, [w:] J.E. Oster, *The Political and Economic Doctrines of John Marshall*, New York 1967 (reprint wydania z 1914 r.).
- An Autobiographical Sketch by John Marshall*, ed. J.S. Adams, Ann Arbor 1937.
- Henry P., *Give Me Liberty, Or Give Me Death*, 23 III 1775, https://avalon.law.yale.edu/18th_century/patrick.asp (dostęp: 6 IV 2021).
- Jefferson T., *Diary of Arnold's Invasion and Notes on Subsequent Events in 1781*, 31 XII 1780 – 11 I 1781, <https://founders.archives.gov/documents/Jefferson/01-04-02-0323-0002> (dostęp: 17 III 2021).
- Marshall J., *Autobiography*, [w:] *John Marshall*, ed. S.I. Kutler, New York 1972, s. 15–22.
- Marshall J., *Eulogy for Mary Marshall*, [w:] J.E. Oster, *The Political and Economic Doctrines of John Marshall*, New York 1967 (reprint wydania z 1914 r.).
- Marshall J., *The Will of Chief Justice Marshall*, [w:] J.E. Oster, *The Political and Economic Doctrines of John Marshall*, New York 1967 (reprint wydania z 1914 r.).
- The Papers of John Marshall*, vol. I, ed. H.A. Johnson, Williamsburg, Virginia 1974.

Opracowania

- Beard Ch.A., Beard M.R., *Rozwój cywilizacji amerykańskiej*, t. I (*Era rolnicza*), Warszawa 1961.
- Beveridge A.J., *The Life of John Marshall*, vol. I, Boston–New York 1929.
- Binney H., *An Eulogy on the Life and Character of John Marshall, Chief Justice of the Supreme Court of the United States*, Philadelphia 1835.
- Daszyńska J.A., *Narodziny tradycji. Symbole amerykańskiej demokracji*, Łódź 2010.
- Lassiter F.R., *Arnold's Invasion of Virginia*, „The Sewanee Review” 1901, vol. IX, No. 1, s. 78–93.
- Lepore J., *My, naród. Nowa historia Stanów Zjednoczonych*, przekł. J. Szkudliński, Poznań 2020.
- Lewicki Z., *Historia cywilizacji amerykańskiej*, t. I (*Era tworzenia, 1607–1789*), Warszawa 2009.
- Parrington V.L., *Główne nurty myśli amerykańskiej, 1800–1860*, Warszawa 1970.
- Stites F.N., *John Marshall. Defender of the Constitution*, Boston–Toronto 1997.

Netografia

- <http://www.let.rug.nl/usa/biographies/john-marshall/> (lektury Marshalla).
- <http://www.virginiaplaces.org/vacities/26capitals.html>
(zmiana stolicy w Wirginii).
- <https://americansystemnow.com/a-rare-visit-to-john-marshalls-boy-hood-homes/> (stary dom Marshallów).
- https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Great_Bridge
(bitwa pod Great Bridge).
- https://en.wikipedia.org/wiki/John_Marshall (napis nagrobny Johna Marshalla).
- [https://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Marshall_\(Virginia_politician,_born_1730\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Marshall_(Virginia_politician,_born_1730)) (Thomas Marshall).
- <https://encyclopediavirginia.org/entries/ambler-jaquelin-1742-1798/>
(liczba dzieci Jacquelina Amblera).
- <https://encyclopediavirginia.org/entries/ambler-jaquelin-1742-1798/>
(Jaquelin Ambler).
- <https://genealogiapolska.pl/3/40/getperson.php?personID=I608539&tree=Shelton> (dzieci Marshallów).
- <https://law.wm.edu/firstandforemost/george-wythe.php> (George Wythe).
- <https://law.wm.edu/library/collections/rarebooks/marshallbible/index.php> (Biblia Marshallów).
- <https://law.wm.edu/library/collections/rarebooks/marshallbible/index.php> (dzieci Marshallów).
- <https://richmondmagazine.com/news/marshall-law/> (listy Elizy Ambler).
- <https://www.britannica.com/biography/James-Madison> (James Madison).
- <https://www.britannica.com/biography/John-Marshall> (obszar posiadłości Marshalla).
- https://www.britannica.com/biography/John-Murray-4th-Earl-of-Dunmore (John Murray).
- <https://www.britishbattles.com/french-indian-war/battle-of-monongahela-1755-braddocks-defeat/> (klęska Braddocka).
- <https://www.findagrave.com/memorial/62865610/mary-randolph-marshall> (Mary Randolph).
- <https://www.geni.com/people/John-Marshall-Jr/600000003772730209>
(śmierć Johna Jamesa Marshalla).
- <https://www.geni.com/people/Mary-Marshall/600000003858244355>
(data urodzin Mary Ambler).
- <https://www.geni.com/people/Mary-Marshall/600000003858244355>
(dzieci Marshallów).

<https://www.nps.gov/nr/travel/journey/ohf.htm> (nowy dom Marshallów).

<https://www.wikitree.com/wiki/Ambler-15> (pukle włosów).

<https://www.wikitree.com/wiki/Burwell-17> (Rebecca Burwell).

<https://www.womenhistoryblog.com/2011/03/mary-willis-ambler-marshall.html> (pukle włosów).

War, Love and Marriage. John Marshall and His Dearest Polly

Summary. Mary Willis Ambler was the second of five girls born to Rebecca Burwell and Jacquelin Ambler, a prominent Yorktown family. She grew up learning many of the traditional lessons of girls at the time. John Marshall was born at Germantown in Fauquier County, on the Virginia frontier. He was the oldest of 15 children of Colonel Thomas Marshall and Mary Randolph Keith. As a boy he was taught by his father, next by a visiting clergyman who lived with the family for about a year and for a few months at an academy in Westmoreland county. For six months, during the American Revolutionary War, he studied law at William and Mary College. He served in the Continental Army under George Washington, first as a lieutenant and then as captain. Licensed to practice law in August 1780, Marshall returned to Fauquier county. He was elected to the Virginia House of Delegates in 1782. Attending the sessions of the legislature in the state capital at Richmond, he established a law practice there.

Family tradition holds that Marshall fell in love with Mary soon after meeting her, and after spending time with her at dances he asked her to marry him, but she refused. As soon as she realized her error she send a cousin riding after Marshall to give him a lock of her hair. John returned it entwined with a lock of his own encased in a gold locket. They got married in 1783, had ten children, but not all of them survived to adulthood. Marshall loved Mary very much calling her my dearest Polly and spent with her 49 years of marriage. On the day of her death, she tried to remove the locket from around her neck, but being so weak John had to help her. Polly asked him to wore the locket. He wore it until his death.

Keywords: John Marshall, American Revolutionary War, Richmond, Mary Ambler, my dearest Polly